

FUND OG FORSKNING

BIND 58

2019

DET KGL. BIBLIOTEK

FUND OG FORSKNING

Bind 58

2019

FUND OG FORSKNING

I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS

SAMLINGER

Bind 58

2019

With summaries

KØBENHAVN 2019

UDGIVET AF DET KGL. BIBLIOTEK

Om billedet på smudsomslaget:
Keld Helmer-Petersen: Fotografi fra serien Sydhavnen, 1965
Estate of Keld Helmer-Petersen

Det kronede monogram på kartonomslaget er tegnet af
Erik Ellegaard Frederiksen efter et bind fra Frederik 3.s bibliotek.

Om titelvignetten se s. 197

© Forfatterne og Det Kgl. Bibliotek

Redaktion:

Claus Røllum-Larsen

Temareaktion:

Caroline Nyvang, Mette Kia Krabbe
Meyer og Thomas Hvid Kromann

Artikler i *Fund og Forskning* gennemgår 'double blinded peer-review' for at kunne antages. Undtaget fra denne norm er dog i dette nummer artiklerne under 'Fund'.

Trykt på Munken Premium Cream 13 115 g
Dette papir overholder de i ISO 9706:1998
fastsatte krav til langtidsholdbart papir.

Grafisk tilrettelæggelse: Strandbygaard A/S

Tryk og indbinding: Strandbygaard A/S
Printed in Denmark
Oplag: 300 eks.

ISSN 0069-9896

LANDKORT OVER EN SAMLING

Hvad katalogposterne kan fortælle om Otto Thotts
håndskriftsamling – og om katalogisering

AF

ANDERS TOFTGAARD

I 1700-tallets København opbyggede samleren og statsmanden Otto Thott (1703-1785) et af samtidens største privatbiblioteker i Europa. Efter hans død blev størstedelen af biblioteket bortsolgt ved auktion – bortset fra to særsamlinger, som Thott forærede Det Kongelige Bibliotek som testamentarisk gave: Bøger trykt fra bogtrykkerkunstens opfindelse til og med år 1530 (6059 numre) samt håndskrifter (4154 numre).¹

Thotts håndskriftsamling er en enestående samling, som indeholder mange af Det Kgl. Biblioteks største skatte inden for vidt forskellige emner. I forhold til opbygningen af håndskriftsamlingen på Det Kgl. Bibliotek er den Thottske håndskriftsamling skelsættende. Det var nemlig modtagelsen af den Thottske samling, der fik biblioteket til at lukke den eksisterende håndskriftsamling for ny tilgang og herefter kalde den Gammel Kongelig Samling (indeholdende 3677 katalognumre). I manuskriptet til sit katalog over håndskrifterne, *Catalogus Manuscriptorum Bibliothecae Regiae Havniensis secundum materias digestus*,² havde bibliotekar Jon Erichsen (1728-1787) omtalt håndskriftsamlingen som bibliotekets håndskrifter, men i den trykte udgave kaldte han den for den gamle Manuscript-Samling. For som han forklarede i sit “Forord til læseren”:

“Til Slutning maa jeg tilføje: at jeg kalder denne Manuscript-Samling, den gamle, for at adskille den fra den nyelig tilkomne Grævelige

¹ Denne artikel er et resultat af forskningsprojektet “Det lærde netværk i boghandlens tjeneste”, som er støttet af Kulturministeriets Forskningsmidler.

² Det Kgl. Bibliotek, KBs arkiv (indtil 1943) E 42.

Thottiske, over hvilken den heele, af Skifte-Commissionen foranstaltede, og tilligemed Samlingen selv til det store Kongelige Bibliothek overleverte, Catalogus skal, i kraft af Sal. Grævens Testamente, udgives ved Trykken.”³

I Det Kgl. Biblioteks historie er der således et før og et efter Thott. Den Thottske håndskriftsamling danner skel mellem Gammel Kongelig Samling og den samling, der med tiden blev kendt som Ny Kongelig Samling.⁴

I lighed med mange andre samlere i sin samtid havde Thott ikke noget katalog over sit bibliotek, så de kataloger vi kender, blev skrevet og trykt efter hans død til brug for auktionen over hans bibliotek.⁵ Kataloget over Otto Thotts bibliotek omfatter syv bind i 12 fysiske bind.⁶ Det sidste bind der udkom, var det bind, der dækkede hans palæotyper og hans vesterlandske håndskrifter, og som var forfattet af Rasmus Nyerup (1759-1829), dengang bibliotekssekretær på Det Kgl. Bibliotek, og blev udgivet med forord af den nye bibliotekar i Det Kongelige Bibliotek, Daniel Gotthilf Moldenhawer, i 1795.⁷

I litteraturen om Det Kgl. Biblioteks historie har det ofte været beklaget, at der hverken er noget arkiv eller noget katalog overleveret fra Otto Thott, der dokumenterer tilblivelsen af hans samling eller hans interesseområder.⁸ I manglen af et arkiv kan den Thottske hånd-

³ Jon Erichsen: *Udsigt over den gamle Manuscript-Samling i det store Kongelige Bibliothek*, 1786, s. XIII.

⁴ Om navngivningen af Ny Kongelig Samling, se Ada Adler: *D. G. Moldenhawer og hans Haandskriftsamling*, 1917, s 178-185.

⁵ Det håndskrevne katalog over Thotts inkunabler, som findes i Nasjonalbiblioteket i Oslo under signaturen Ms.fol. 36: 1 (*Catalogus Librorum a primis incunabulis Artis Typographicae usque ad Annurn 1500 qui in Bibliotheca Comitis de Thott reperiuntur*) synes at stamme fra Thotts egen levetid, hvilket jeg vil analysere i anden sammenhæng.

⁶ *Catalogus bibliothecae Thottianae*, 1789-1795.

⁷ I sin samling havde Otto Thott også orientalske håndskrifter, men disse blev ikke inkluderet i det trykte katalog. Rasmus Nyerup havde ellers inkluderet dem i sit håndskrevne forlæg for det trykte katalog, og siderne vedr. de orientalske håndskrifter er bevaret i Det Kgl. Biblioteks arkiv: KBs arkiv (indtil 1943) E 63: Bibliotheca Thottiana codicum manuscriptorum Arabic. Persic. Turcicorum et Sinensium. Se herom Stig T. Rasmussen: Otto Thotts Orientaliske Håndskrifter identificeret på grundlag af Det Kgl. Biblioteks Arkiv E 63, *Fund og Forskning i Det Kongelige Biblioteks Samlinger*, 1998, s. 299-324.

⁸ Erich Christian Werlauff: *Historiske Efterretninger om det store kongelige Bibliothek i København*, 2. Udg., 1844; Carl S. Petersen: *Det kongelige Biblioteks Haandskriftsamling*, 1943.

skriftsamling imidlertid sammen med kataloget over samlingen benyttes som kilde til bibliotekets tilblivelse. Ved at benytte katalogposter fra den Thottske håndskriftsamling som datasæt søger denne artikel således at komme tættere på, hvordan Otto Thott havde bygget sin håndskriftsamling og dermed sit bibliotek op. En kvantitativ analyse af de digitale katalogposter som de fremtræder i online-kataloget i dag

Ill. 1: Portræt af Otto Thott. Maleriet er en kopi efter et maleri af en ukendt maler og hænger i katalogværelset i Det Kgl. Bibliotek.

fremviser fokuspunkter i samlingen, og en analyse af katalogposterne i Rasmus Nyerups katalog fra 1795 fortæller om provenienser fra andre store danske 1700-tals biblioteker.

Spørgsmålet i denne artikel vil være, hvad katalogposterne fra Otto Thotts håndskriftsamling kan sige om samlingens opbygning. Artiklen vil derfor både handle om, hvad der er i Thotts håndskriftsamling og om, hvordan det er registreret. På titelbladet til kataloget over den engelske bogsamler Harleys bibliotek står et citat af den tyske litteraturhistoriker Daniel Georg Morhof (1639-1691): “Catalogorum accuratior Notitia ita necessaria est Polyhistori, ut Mapparum Geographicarum cognitio peregrinaturō,”⁹ dvs. “et præcist og indgående kendskab til katalogerne er lige så nødvendigt for polyhistoren, som det at forstå geografiske kort er det for den, der skal rejse.”¹⁰ I denne artikel vil katalogposterne blive brugt som landkort over samlingen. Der vil derfor også blive spurgt til, hvordan og i hvor høj grad katalogposterne gengiver virkelighedens landskab. En del af artiklen vil dermed undersøge, hvordan håndskrifterne er blevet og bliver katalogiseret, samt hvordan de ville kunne katalogiseres. Den del af denne artikel, som handler om katalogisering, vil måske kunne opfattes som et internt anliggende for Det Kgl. Bibliotek, men den handler snarere om, hvad det er for en viden, Det Kgl. Bibliotek stiller til rådighed om de samlinger, som er en del af vores adgang til viden om fortiden.

Otto Thott som samler

Otto Thott bliver ofte nævnt i gennemgange af dansk bibliotekshistorie¹¹ samt i undersøgelser af proveniensen på enkelte håndskrifter eller trykte bøger. Der er gjort forsøg på at spore enkelt-elementer i Thotts bibliotek,¹² såsom førsteudgaver af de klassiske forfattere,¹³

⁹ *Catalogus Bibliothecae Harleianae in Locos Communes Distributus cum Indice Auctorum*, London 1743.

¹⁰ Citatet stammer fra Daniel Georg Morhof: *Polyhistor; sive de notitia auctorum et rerum commentarii*, 1695.

¹¹ Werlauff 1844, s. 72-78. Harald Ilsøe: *Biblioteker til salg. Om danske bogauktioner og kataloger 1661-1811*, 2007.

¹² Palle Birkelund: Et eksemplar af Missale Aboense i tre danske biblioteker. *Från vän til vän. Festskrift til Olof Mustelin – historiker och bibliotekarie – på hans 60-årsdag*, Åbo 1984, s. 17-36.

¹³ Ivan Boserup: Otto Thotts førsteudgaver – og edb, *Magasin fra Det Kongelige Bibliotek*, 2.1 (1987), s. 11-23.

provenienser fra Harley-biblioteket,¹⁴ karakteristiske bogbind lavet for Otto Thott¹⁵ og orientalske håndskrifter.¹⁶ Ligeledes er der skrevet om auktionen over hans bøger,¹⁷ men i dansk og europæisk bog- og bibliotekshistorie er en samlet fremstilling af Thotts bibliotek en mangel. Christian Bruuns værk om de danske privatbibliotekers historie i det 17. og 18. århundrede blev aldrig trykt, Lauritz Nielsen (1881-1947) stoppede sit værk om de danske privatbibliotekers historie efter det første af tre planlagte bind, og Harald Ilsøe afsluttede sin undersøgelse af Det Kongelige Biblioteks tidlige historie ved første halvdel af 1700-tallet.¹⁸ Der er gode grunde til, at ingen har lavet en samlet beskrivelse af Thotts bibliotek. På den ene side er biblioteket kæmpemæssigt, på den anden side skrev Otto Thott ikke ejermærke i sine bøger og efterlod sig stort set ingen dokumenter vedr. biblioteket. I modsætning til andre samtidige bogsamleres biblioteker taler bøgerne i Otto Thotts bibliotek ikke højroset.¹⁹

I 1700-tallet blomstrede i hele Europa denne type universallibroteker anlagt af statsmænd, men Thotts bibliotek var et særligt bibliotek.²⁰ Andreas Wilhelm Cramer (1760-1833), der var professor ved Universitetet i Kiel og selv blev bibliotekschef for Kiels Universitetsbibliotek, kaldte Otto Thotts bibliotek det rigeste privatbibliotek i Europa. Venezuelaneren Francisco de Miranda besøgte under sit ophold i Danmark Thotts bibliotek 24. februar 1788 (efter Thotts død), og han konstaterede også, at “det er måske den bedste privatsamling i Europa.”²¹

Ud over bøger samlede Otto Thott på mønter, malerier, tegninger, skulpturer, kunsthåndværk, orientalske genstande, mekaniske instrumenter, våben og naturhistorie. Jesper Svenningsen har i sin ph.d-af-

¹⁴ Ruth Bentzen: Lord Harley og grev Thott: en studie i nogle af Det Kongelige Biblioteks bind og bøger fra Harleys og Thotts bogsamlinger. *Fund og Forskning i Det Kongelige Biblioteks Samlinger*, 44 (2005), s. 277-369.

¹⁵ Harald Ilsøe: Hvordan så Otto Thotts bøger ud? *Fund og Forskning i Det Kongelige Biblioteks Samlinger*, 35 (1996), s. 65-94.

¹⁶ Rasmussen 1998.

¹⁷ Palle Birkelund: Det Thottske Biblioteks sidste Dage. *Fra de Gamle Bøgers Verden*, 1953, s. 83-110.

¹⁸ Harald Ilsøe: *Det Kongelige Bibliotek i Støbeskeen*, 1999.

¹⁹ Anders Toftgaard: Fronden Betragtet i Trykkefrihedens Skær. Sofie Lene Bak m. fl. (red.): *Kildekunst. Festskrift til John T. Lauridsen*, 2016, s. 117-36.

²⁰ Rasmus Nyerup: Sic transit gloria mundi, *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 9, nr. 23, 17.03.1812.

²¹ Francisco de Miranda: *Miranda i Danmark, Francisco de Mirandas danske rejsedagbog 1787-1788*, 1987, s. 146.

handling tildelt Otto Thott titlen som “Den første ikke-kunstner, der skabte sig en tegnesamling i Danmark.”²² I 1760 købte Otto Thott det smukke hus på Kongens Nytorv, som havde tilhørt Christian Danne-skiold-Samsøe, og han byggede en ny bygning bag huset, som skulle huse hans samlinger. Hans samlinger blev refereret til som “Museum Tottianum” af naturhistorikererne I. C. Fabricius (1745-1808) og Otto Frederik Müller.²³ I skifteprotokollerne omtales hele bygningen dog som “Det saa kaldede Bibliothèque”.²⁴ Otto Thott var derfor samler og ikke udelukkende bogsamler, men det vil ikke være forkert at lægge hovedvægten på hans bogsamling. Som samler og som bogsamler var Otto Thotts profil encyklopædisk i den forstand, at samlingen skulle dække alle vidensområder.

Det mest koncise vidnesbyrd om Thotts interessefelt skal man måske uden for den Thottske samling for at finde. I Terkel Klevenfeldts stambog skrev Thott i 1742 med et citat fra Seneca (Epistel 31): “Quid ergo est bonum? Rerum scientia”,²⁵ dvs.: “Hvad er det gode? Det er Forstand på alle Ting.”

Otto Thotts testamente

At Det Kgl. Bibliotek fik samlingerne doneret af Thott skyldes først og fremmest, at han overlevede sine nærmeste og ikke fik nogen arvinger, men det skyldes også, at han blev 82 år gammel, og at han de sidste år af sit liv blev stadig rigere.

Otto Thott og hans hustru Birgitte Charlotte Kruse (1711-1781) skrev et første testamente i 1762, efter at deres datter Christiane Sophie Thott (1734-1782) var blevet gift. Ægteparret skrev et andet testamente i 1780. I dette testamente stod, at biblioteket skulle sælges. Til testamentet føjedes efterhånden tre tillæg eller kodiciller. Den første kodicil er dateret den 22. juli 1782 og kom altså til efter hustruens død

²² Jesper Svenningsen: *Samlingssteder: udenlandsk kunst i danske samlermiljøer 1690-1840*, 2015, s. 68.

²³ Johan Christian Fabricius: *Species insectorum*, Hamburg 1781, s. 47. Otto Frederik Müller: *Vermium terrestrium et fluviatiliuum: seu animalium infusoriorum, helminthicorum et testaceorum, non marinorum, succincta historia*, 1773, s. 81. Bygningen omtales også som biblioteksbygningen i den tegning fra 1770, der haves på den franske ambassade, og som er gengivet i Florence Talbot og Ulla Kjær: *Det Thottske Palæ*, 2006, s. 20.

²⁴ Rigsarkivet, Gavnø Godsarkiv: Gavnø Gods: Skifteprotokol efter Otto Thott, 1786-1793, s. 1233.

²⁵ Det Kgl. Bibliotek, håndskriftsamlingen, NKS 380 oktav.

i 1781 og datterens død i 1782. På denne triste baggrund forklares indledningsvis: "Da Grevens Rigdom er tiltaget ved Gældens Afbetaling, ved Prisernes Stigning paa hans ikke faa Aktier og ved Køb af nye i det østersøiske Kompagni, saa har Greven efter sin salig Hustrus Død ved følgende Tillæg skænket:" – hvorefter står en række punkter. Som punkt nr. 2 står, at "Til det Kgl. Bibliotek skænker Greven sine Palæotyper før og til 1530 samt sine Manuskripter, der stedse skal staae samlede paa et Sted." I det andet kodicil står som punkt nr. 3: "Greven ønsker et Programa fra Universitetet paa sædvanlig Maade, hvortil Efterretninger findes i hans Skrivebord. Den Professor, som udfører det, faar 200 Rdl for Arbejdet og 200 Rdl til dets Trykning."²⁶

Efter at testamentet var skrevet, men før donationen var blevet stillet op på biblioteket, havde Det Kgl. Bibliotek fået ny ledelse. Jon Erichsen (1728-1787) var druknet efter at have kastet sig ud fra Langebrogade ("under det overvældende Arbejde ved Afleveringen af Thotts palæotypsamling til Biblioteket").²⁷ Den nye leder var Daniel Gotthilf Moldenhawer, og han følte sig ikke forpligtet til at stå ved forgængereens løfter. I modstrid med testamentets betingelser blev samlingen af bøger trykt fra bogtrykkerkunstens opfindelse til og med år 1530 (som vi i dag ville kalde samlingen af inkunabler og postinkunabler, og som Thott betegnde som palæotyper) ikke bevaret som en særsamling, men fordelt ud over bogsamlingen, der ud over opdelingen i danske og udenlandske bøger blev emnemæssigt opstillet. Bøger fra denne donation kan siden være blevet udskilt som dubletter. Den Thottske håndskriftsamling blev derimod bevaret som en selvstændig samling, der stadig i 2019 står opstillet samlet (når man ser bort fra de håndskrifter, der er blevet overført til Rigsarkivet og i to tilfælde – to herbarier – Botanisk Bibliotek). De håndskrifter, der blev givet til biblioteket, var de håndskrifter, der stod i biblioteksbygningen bag palæet på Kgs. Nytorv og altså hverken de håndskrifter, der var i Otto Thotts arbejdsværelse i bypalæet eller de håndskrifter, som opbevarede i brevkammeret/godsarkivet på Gavnø.

I testamentet stod det helt klart formuleret, at der var papirer vedr. Otto Thotts levned i hans skrivebord. De papirer blev også omtalt af Abraham Kall (1743-1821), som efter at Joachim Michael Geuss (1745-

²⁶ Citeret efter P. E. Jensen: *Gavnø Kloster og Herregaard fra Aar 1402-1902, en historisk-topografisk Beskrivelse*, 1902, s. 165.

²⁷ Petersen 1943, s. 13.

1786) var død, fik til opgave at skrive Otto Thotts levnedssberetning. I en pro memoria til eksekutorerne for boet skrev Abraham Kall:

“Da jeg i aaret 1786 efter salig Geuses Begiering paatog mig at hielpe ham Med Hans *Excellences* Salig Grev *Thottes* Levnets Løb, skeete det i den visse forventning, at de i den Salig Herres *Testament* belovede *Materialier* skulle mig leveres, og jeg ikke sørge for meget andet end den latinske Indklædning, hvormed jeg forhen havde med Adskillige andre *Programmata* været Salig Geus til Tieneste. Jeg haabede saa meget vissere at erholde saadanne *Materialier*, da Salig Greven selv i Anledning af Salig Pastor *Lorks* forehavende Værk, *Seculum Fridericianum* kaldet (hvor den salig Herres literariske *Biographie* skulle være den første) havde viist mig af ham selv skrevne *Collectanea* til sit Levnedsløb, og af sin ældre literariske *Correspondance* tilladt mig at tage den Notice, som [fremgår af] medfølgende *Συμμικτοι* p. 9-10.²⁸ Veed Salig Geuses samtykke meddeelte jeg derfor Hr. *Professor Baden* alle de *momenta historica* (paa et eller maaske to nær), som han saa vel har brugt i sin over den salig Herre holdte Tale, og skrev jeg ogsaa det korte ved den Leilighed i *Universitetets* Navn udstædte *Programma*.”²⁹

Hvis disse papirer havde overlevet, havde vi haft Otto Thotts egne notater til sin levnedssberetning samt hans litterære korrespondance. Men disse papirer er aldrig blevet fundet og har formentlig ikke overlevet.³⁰ Derimod er en stor mængde breve sendt fra godsforvalteren på Gavnø Gods til Otto Thott blevet bevaret, fordi de befandt sig i Godsarkivet.³¹ Disse breve har kunnet give indtryk af Thott som godsforvalter.³²

I Thotts håndskriftsamling er der imidlertid også bevaret små manuskripter af Otto Thott selv samt breve til ham. Hvad angår autografer

²⁸ Kall henviser til levnedssbeskrivelsen, Abraham Kall: *Symmikta historica delineationi vitæ cursus inservitura, quem feliciter peregit ... Otto Comes de Thott, dynasta in Gavnöe*, 1787. Ord skrevet med latinsk skrift i stedet for gotisk er her skrevet med kursiv.

²⁹ Rigsarkivet, Gavnø Godsarkiv: Gavnø Gods: Skifteprotokol efter Otto Thott 1786-1793, s. 1807-1810.

³⁰ Den lap papir, som ligger blandt Otto Thotts papirer i Gavnø Godsarkiv, og som er gengivet i Kristof Glamann, *Otto Thott's uforgribelige tanker om Kommerciens Tilstand, et nationaløkonomisk programskrift fra 1735*, 1966, s. 47 kunne dog se ud til snarere at være en oversigt over breve fra lærde til Otto Thott end en oversigt over bogindkøb som antaget af Glamann.

³¹ Rigsarkivet, Gavnø Godsarkiv: Gavnø Gods: Papirer fra Grev Otto Thotts Embeds-tid.

³² Brevene er blevet benyttet i Jensen 1902.

er der også i nogle tilfælde bevaret Thotts egne læg til materialerne, hvor han har skrevet hvad de indeholder (som f.eks. Thott 1078 kvart: *Varia Christiani a Möinichen*), og disse læg kan give en fornemmelse af, hvordan Thott selv opbevarede håndskrifterne. Brevene til Otto Thott og hans egne små digteriske værker er et selvstændigt studium værd, og jeg håber at kunne udgive nogle af dem. I denne artikel vil jeg imidlertid analysere samlingen som helhed ud fra dens katalogposter.

Katalogposternes historie og kvalitet

Et udtræk til en excel-fil af alle poster med opstillingen Thott i håndskriftdatabasen i bibliotekssystemet Aleph er datagrundlag i denne artikel. I nogle tilfælde vil analysen blive suppleret med søgning i bibliotekssystemet eller opslag/optælling i Nyerups trykte katalog fra 1795.

Før vi kan komme til analysen af data er det nødvendigt at redegøre for, hvad det er for en type data. Det vil samtidig berøre katalogiseringspraksis for håndskrifter i det hele taget og på Det Kgl. Bibliotek i særdeleshed. De katalogposter på håndskrifter i den Thottske samling som brugerne i dag finder i Det Kgl. Biblioteks online-katalog, er sammensat af data fra forskellige perioder. Der er stor forskel på, hvor meget posterne er blevet opdateret gennem tiden, og katalogposterne indeholder ikke som sådan oplysninger om deres egne forskellige historiske lag.³³

De vigtigste oplysninger i katalogposterne stammer fra det katalog over håndskrifterne i Thotts bibliotek, som Rasmus Nyerup forfattede, og som blev trykt i 1795. I nogle tilfælde er det fascinerende, men i mange tilfælde kan det undre, at der ikke er gjort mere ved beskrivelsen. Det kan særligt undre, når man tager i betragtning, at Nyerups katalogisering har været genstand for blid kritik.

I sit upublicerede manuskript om danske privatbiblioteker skrev Chr. Bruun således om Nyerups katalog, at “man kunde nok have ønsket sig noget bedre, og dette gjælder især det 7. Bind, som indeholder Fortegnelsen over Palæotyperne og over Haandskrifterne”, og han uddybede:

³³ Det er muligt for medarbejdere at se, hvornår der er foretaget ændringer i katalogposten, og for særligt betroede medarbejdere er det muligt at se, hvad der er blevet ændret.

“I begge disse Afdelinger findes der saa betydelige, saa kostbare Sager, at der burde have været anvendt en ret stor Bekostning paa at gjøre dette Bind til en ypperlig Bibliografisk, deskriptiv Vejledning til at benytte disse udmærkede Samlinger. Nogle Aar før Thotts Bibliothek kom til Auktion i Kjøbenhavn blev der stillet til Auktion i Paris et for Frankrig betydningsfuldt Bibliothek, nemlig det som var samlet af Hertugen de la Valière. Over dette Bibliothek udkom der et Katalog, som er udarbejdet saaledes, at det endnu, et Aarhundrede efter, spiller en Rolle i Literaturhistorien. Men den franske Hertug var endnu rigere end den danske Greve, og Paris havde dygtigere og kundskabsrigere Bibliografer end Kjøbenhavn. Dog, disse Palæotyper og disse Haandskrifter ere i Behold samlede og Eftertiden har faaet og kan fremdeles faa Noget at gjøre ved at beskrive dem.”³⁴

Eftertiden har vitterlig fået noget at gøre ved at beskrive dem. Mange af håndskrifterne er således siden blevet registreret på mere detaljeret vis i de trykte kataloger, der er udgivet over håndskriftsamlingen (Behrend,³⁵ Gigas,³⁶ Jørgensen,³⁷ Kaalund,³⁸ Nielsen,³⁹ Schartau⁴⁰), i studier af eller kritiske udgaver af enkelte håndskrifter samt i seddelregistranter såsom den versregistrant, der blev udarbejdet af Christian Vilhelm Behrend i starten af 1900-tallet.⁴¹ I nogle katalogposter linkes der til de trykte kataloger, men det ville være bedre at få oplysningerne fra disse forskellige trykte kataloger ind i den digitale katalogpost. Hvis oplysningerne var digitalt tilgængelige, ville alle ord vedr. emne, ophav og titel være søgbare. Dette er så meget desto vigtigere, som det er

³⁴ Det Kgl. Bibliotek, håndskriftsamlingen, NKS 3680 kvart, Christian Walther Bruun: Danske Privatbibliotheker i 17.-18. Aarh., kps. 1, bl. 311.

³⁵ Christian Vilhelm Behrend: *Katalog over Det Kongelige Bibliotheks Haandskrifter vedrørende dansk Personalhistorie*, 1925.

³⁶ Emil Gigas: *Katalog over Det store kongelige Bibliotheks Haandskrifter vedrørende Norden, særlig Danmark*, 1903.

³⁷ Ellen Jørgensen: *Catalogus codicum Latinorum mediæ ævi Bibliothecæ Regiæ Hafniensis*, 1923.

³⁸ Kristian Kaalund: *Katalog over de oldnorsk-islandske håndskrifter i det store kongelige bibliotek og universitetsbiblioteket*, 1900.

³⁹ Lauritz Nielsen: *Katalog over danske og norske Digteres Originalmanuskripter i det kongelige Bibliotek*, 1941.

⁴⁰ Bjarne Schartau: *Codices Graeci Haunienses, ein deskriptiver Katalog des griechischen Handschriftenbestandes der Königlichen Bibliothek Kopenhagen*, 1994.

⁴¹ Christian Vilhelm Behrend, En Versregistrant. *Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen*, 1, 1914, s. 148-151.

katalogposterne i online-kataloget, der danner grundlag for metadata i Det Kgl. Biblioteks digitale samlinger, hvor digitaliseret materiale bliver tilgængeligt.

Som eksempel på fordelene ved at få oplysninger ind i det digitale katalog kan man tænke på de 39 løse kort over forskellige byer i Jylland, på Fyn og på Sjælland, som indeholdes i Thott 692 folio, og som Gigas har registreret i alle enkeltheder.⁴² Katalogposten i online-kataloget handler kun om den overordnede enhed, som bliver beskrevet på latin: "Delineationes variarum urbium Jutiæ, Fioniæ, Siællandiæ et insularum minorum" ("aftegning af forskellige byer i Jylland, på Fyn og på Sjælland og på de mindre øer"). Derudover linker katalogposten til en billedfil, der gengiver den første af de pågældende sider i Gigas' katalog.

Alle breve i den Thottske samling er registreret i håndskriftsamlingens digitale brevbaser, der bygger på indtastning (retrokonvertering) af håndskriftsamlingens alfabetiske kortkatalog over brevskrivere og brevmodtagere – den såkaldte brevregistrant – der blev til i starten af det tyvende århundrede.⁴³ På denne vis har trykte kataloger og håndskrevne kortkataloger uddybet kendskabet til forskellige aspekter af håndskrifterne i den Thottske samling.

Disse metadata er imidlertid ikke blevet en del af de digitale metadata. Oplysningerne fra det trykte katalog over Thotts bibliotek blev i slutningen af 1800-tallet skrevet ind i håndskriftsamlingens alfabetiske katalog og dernæst i håndskriftsamlingens systematiske katalog, hvor de blev placeret i håndskriftsamlingens emne-systematik. Disse to kataloger blev under Christian Bruuns ledelse udarbejdet af C.F. Bricka, som samlede katalogposterne fra katalogerne over de tre daværende samlinger GKS, Thott og NKS uden at rette i indførslerne. Det fremgår af biografien over Bricka, at "det forekom ham, at han nærmest virkede som Skjønnskriver (...), og han kunde ikke andet end beklage, at han var ude af Stand til at berigtige tidligere fejlagtige Bestemmelser af Indholdet."⁴⁴

Håndskriftsamlingens alfabetiske og systematiske katalog blev begge fortsat og vedligeholdt indtil 1980'erne. Sidan da er katalogposter blevet tastet direkte ind i MARC-format i en særskilt database i

⁴² Gigas 1903, bd. 1, s. 177.

⁴³ Den digitale brevbaser har været tilgængelig som en database på Det Kgl. Biblioteks hjemmeside, men er ved at blive integreret i bibliotekssystemet.

⁴⁴ Cf. Johannes Steenstrup: Carl Frederik Bricka. C. F. Bricka (red.): *Dansk biografisk Lexikon, tillige omfattende Norge for Tidsrummet 1537-1814*, 1887, vol. 19, s. XXII.

bibliotekssystemet Aleph, som indtil november 2019 lå til grund for online-kataloget for Det Kgl. Bibliotek i København. MARC står for “Machine Readable Cataloguing Format” og betegner altså et maskinlæsbart format til strukturering af bibliografiske poster. Den danske variant af det internationale UNIMARC-format (“Universal MARC format”) hedder danMARC2. MARC-formatet er skabt til trykt materiale, og det egner sig udmærket til manuskripter i kodeks-form, men er mindre egnet til samlingsbind og personarkiver og til mere komplekse ophavsrelationer som autograf og afskrift. Af den grund har mange håndskriftsamlinger i stedet valgt at katalogisere deres håndskrifter uden for bibliotekssystemer i XML-baserede formater.⁴⁵

Med støtte fra Kulturministeriets retrokonverteringspulje blev alle poster fra håndskriftsamlingens systematiske katalog i årene 2004-2010 overført til en selvstændig base i bibliotekssystemet Aleph, og hermed endte katalogposter fra 1795-kataloget i bibliotekets online-katalog. Fascinerende er det, at beskrivelser her er blevet bevaret uændrede.

Det skal her siges, at i november 2019 overgik Det Kgl. Bibliotek i sin nye helhed til back-end bibliotekssystemet Alma og søgegrænsefladen Primo fra leverandøren ExLibris. Formatet skiftede da fra danMARC2 til det internationale format MARC 21.

Således er der tre historiske lag i håndskrifternes registrering: Efter Thotts død i 1785 lavede Rasmus Nyerup under tidspres en rudimentær katalog over håndskrifterne og palæotyperne, som blev trykt i 1795. I 1880'erne blev posterne herfra kopieret uden rettelser til håndskriftsamlingens systematiske og alfabetiske katalog. I årene 2004-2010 blev posterne uden rettelser kopieret fra det systematiske katalog til bibliotekssystemets DanMARC-format (og i 2019 blev disse poster kopieret videre til MARC 21 i det nye bibliotekssystem).

Her må det være på sin plads med et eksempel! Som eksempel på en katalogpost, der i substansen er forblevet uændret fra 1795 til 2019, kan tjene håndskriftet Thott 1085 kvart. I Thott-kataloget ser indførslen vedrørende det håndskrift således ud:

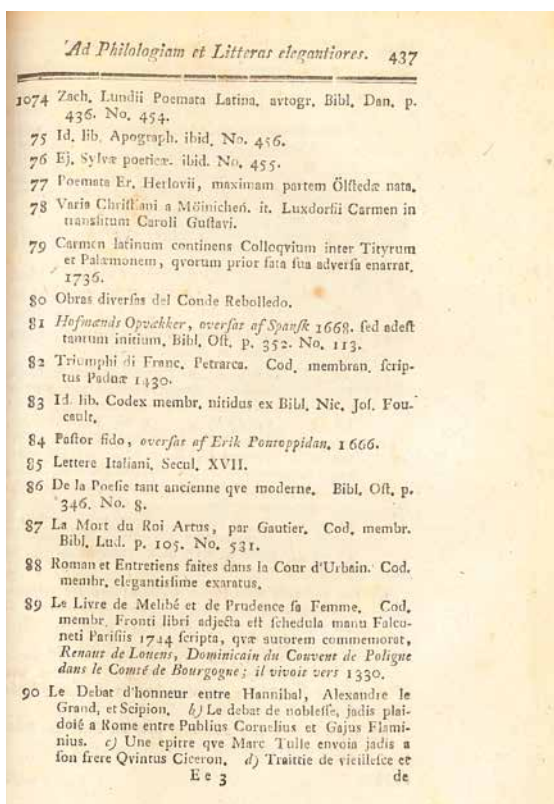
⁴⁵ Såsom EAD, TEI og Dublin Core. EAD-formatet har været i brug ved amerikanske biblioteker og arkiver siden 1997 og det bruges i dag af både amerikanske, franske, tyske, svenske forskningsbiblioteker. Den arnamagnæanske samling ved Københavns Universitet har tidligt brugt TEI til håndskriftkatalogisering (se herom: Manuscript Description – The TEI Guidelines <<https://tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/MS.html>>. Håndskriftsamlingen på Det Kgl. Bibliotek har ingen katalogiseringsregler, der ligger ud over Det Kgl. Biblioteks generelle katalogiseringsregler.

[10]85 Lettere italiani. Secul. XVII.

I online-kataloget så katalogposten i 2019 således ud, når man så den i detaljeret visning:

Titel: Lettere Italiani Sec XVII.
 Udgivelsesår: 16?
 Omfang: 1 bd.
 Sprog: Italiensk
 Proveniens: Otto Thott (1703-1785) / Indlemmet i KB 1787.
 Emner: s05-071 Historie. Verdenshistorie. Samlinger af breve og autografer
 Opstilling: Thott 1085 kvart
 Note: Autografer
 Referencer: PHoegberg, Mss. italiens (1920) p. 88

Ill. 2: Side 437 fra Nyerups katalog over den Thottske håndskriftsamling (1795-kataloget). Midt på siden ses Thott 1084 kvart og Thott 1085 kvart, som omtales i artiklen. Thott 1088 kvart lader sig i dag identificere som en fransk oversættelse af 3. bog af Baldassar Castigliones *Il Cortigiano*. I katalogposterne ses henvisninger til en række andre biblioteker, som håndskrifterne tidligere har befundet sig i (Christian Danne-skiold-Samsøe, Wilhelm August von Osten, Nicolas-Joseph Foucault, Johann Peter von Ludewig).

Lad os se på de enkelte elementer. Titel og opstilling er gengivet direkte fra indførslen i det systematiske katalog, som igen er kopieret direkte fra Thott-kataloget fra 1795 (idet forkortelsen “Secul.” er forkortet yderligere til “Sec”). Udgivelsesår, omfang og sprog er alle afledt af titlen. Feltet med proveniens er en standardformulering, der under retrokonverteringen er blevet indsat i alle posterne fra den Thottske håndskriftsamling. Emnet “Historie. Verdenshistorie. Samlinger af breve og autografer” (med henvisningen til bind 5, s. 71 i den systematiske katalog over håndskriftsamlingen) er blevet tilføjet som et struktureret emneord i forbindelse med retrokonverteringen (hvor hver post desuden er blevet givet et løbenummer i den fysiske katalog, der samtidig fremgår af et felt i MARC-posten, der ikke er synligt for brugeren). Noten “Autografer” er blevet tilføjet i forbindelse med retrokonverteringen, og referencen til Høgberg må være blevet tilføjet senere i forbindelse med indtastning af referencer til forskellige trykte kataloger over håndskriftsamlingens delelementer.

Titel og årstal er gentaget. Titlen er ukorrekt, da det på italiensk skal være “Lettere italiane”. Kigger man på håndskriftet, viser titlen sig at være misvisende, da det er en afskrift af en skrivemmanual. Mange af teksterne i håndskriftet viser sig at være fra 1500-tallet, så under årstal burde der nok stå 15? i stedet for 16?.

I Thott-kataloget stod håndskriftet i kategorien “Ad Philologiam et Litteras elegantiores”, altså “vedrørende filologi og skønnere litteratur.” I det systematiske katalog blev håndskriftet derimod placeret under “Historie. Verdenshistorie. Samlinger af breve og autografer” (i bind 5, på s. 71), hvilket er et mindre velegnet emne.

I katalogposten i online-kataloget er der tilføjet den fejlagtige note, at det skulle være autografer, en note som formentlig er afledt af katalogsystematikken. Derudover er der tilføjet en henvisning til Högbergs katalog over italienske håndskrifter i Det Kgl. Bibliotek.⁴⁶ Oplysningerne i Paul Oskar Kristellers *Iter italicum* er mere korrekte end dem, man finder i Högbergs katalog, så den burde have været tilføjet her, og generelt burde der nok tilføjes henvisninger til Kristellers finding list i online-kataloget.⁴⁷

⁴⁶ Paul Högberg: Les manuscrits italiens de Copenhague. *Etudes italiennes*, 2 (1920), 85–96; 154–71.

⁴⁷ Paul Oskar Kristeller m. fl.: *Iter Italicum, a Finding List of Uncatalogued or Incompletely Catalogued Humanistic Manuscripts of the Renaissance in Italian and Other Libraries*, bd. 3, London 1987.

Et andet eksempel på oplysninger i en katalogpost der er gået fejlagtigt videre, er Thott 1084 kvart, der indeholder en dansk oversættelse af Battista Guarinis *Il pastor fido*. I Thott-kataloget fra 1795 står der “Pastor fido, oversat af Erik Pontoppidan. 1666”, hvorved oversætteren identificeres som Erik Pontoppidan (1616-1678). Denne attribution er blevet videreført af kataloget over Det Kgl. Biblioteks håndskriftsamling og af opslaget om Erik Pontoppidan i Ehrencron-Müllers forfatterleksikon. Imidlertid havde allerede litteraturhistorikeren Julius Paludan (1843-1926) vist, at navnet Erik Pontoppidan byggede på en forkert læsning af navnet i et af bogens dedikations-digte, hvor en licentiat ved navn Broberg identificeres som oversætter.⁴⁸ Denne oplysning er nu tilføjet i katalogposten.

Et tredje eksempel er Thott 2197 kvart med Sveriges stadsret. I Thotts katalog og i systematisk katalog stod den som “Idem liber” i forhold til Thott 2196 kvart, hvorfor de to håndskrifter fik identiske katalogposter i online-kataloget. Det var imidlertid en fejl, eftersom Thott 2196 kvart indeholder landsloven.⁴⁹

Disse tre katalogposter på håndskrifter viser, hvordan der kan være fejl i titel, ophav eller klassifikation, som har eksisteret fra 1795 til 2019. Men kataloget kan også fejle ved mangelfuld beskrivelse. Håndskrifterne med opstillingen Thott 736 til 741 folio – som stammer fra Erik Pontoppidans homonyme efterkommer Erik Pontoppidan (1698-1764) – har i online-kataloget en titel på latin, der siger: “Seks bind, hvor der på ryggen af bindene er skrevet B. C. D. E. F. G., indeholdende forskellige slags notater, hvoraf langt den største del dog vedrører danske sager fra såvel ældre som nyere tid. Deres indhold er angivet i kataloget over Pontoppidans håndskrifter, nr. 11 og nr. 78-82” (min oversættelse).

For specifikation af indholdet henviser katalogposten i 1795-kataloget – som i en hypertext – til kataloget over Pontoppidans hånd-

⁴⁸ Julius Paludan: *Fremmed Indflydelse paa den danske Nationallitteratur i det 17. og 18. Aarhundrede, en litteraturhistorisk Undersøgelse*, 1887, s. 323–24 cf. Anders Toftgaard: From Lutheran penitence to pastoral court culture: The use of Danish translations of Italian literature in 16th and 17th century Denmark. *Intralinea. Special Issue: Transit and Translation in Early Modern Europe*, 2019, www.intralinea.org/specials/article/2366.

⁴⁹ Håndskriftskatalogisator Patrik Åström fra medeltidshandskrifter.se gjorde i 2017 biblioteket opmærksom på denne fejl.

skrifter fra 1766, hvor specifikationen fylder flere sider.⁵⁰ Den digitale katalogpost har i håndskriftets titel bevaret henvisningen til kataloget over Pontoppidans håndskrifter fra 1766 og samtidig indsat et link til et billede af den side i Gigas' katalog, hvor Gigas summarisk gengiver indholdet.⁵¹

Indtil nu har man i håndskriftkatalogiseringen kun i begrænset omfang skelnet mellem lag af historiske oplysninger i katalogposten, men somme tider overskrevet tidligere oplysninger. Meget kunne imidlertid tale for, at man indførte denne skelnen eller i større omfang brugte noter til at skrive, hvad der tidligere antoges om håndskriftet. I så fald kunne håndskriftet/arkivet få tildelt mere korrekte oplysninger og samtidig bevare de historiske oplysninger, som det stod opført med i 1795-kataloget.

Vi har nu set, hvad kvaliteten er af de digitale poster, der findes på Thottske håndskrifter, og kan nu gå videre til analysen af det udtræk af alle poster med opstillingen Thott, som er datagrundlag i denne artikel.

I alt er der 3546 bibliografiske poster med opstillingen Thott i håndskriftdatabasen. Når der ikke er lige så mange poster som numre i den Thottske håndskriftsamling (4154 numre), skyldes det, at der er mange af de bibliografiske poster, der dækker flere numre. F.eks. er der kun en katalogpost til Grævius-korrespondancen med opstillingen Thott 1258-1268 kvart, til den danske oversættelse af Pierre Bayles *Dictionnaire historique et critique*, oversat af "Magister Frølund, Præst til Faxöe" i 9 bind (Thott 469-477 folio) og til de 27 bind med alkymistisk-kemisk indhold i Thott 750-776 kvart.

I udtrækket indgår (udover systemnumre) de følgende 12 MARC-felter:

- 008a Udgivelsesår
- 008z Efterfølgende udgivelsesår
- 008b Kode for udgivelsesland
- 008l Kode for publikationens hovedsprog
- 096a Magasinopstilling
- 100a Ophavsangivelse: Efternavn

⁵⁰ *Catalogus over endeel Exemplaria af adskillige Sal, Hr. Procantzler Pontoppidans egne i Trykken udgivne Skrifter*, 1766. Tak til James Raven for samtaler om håndskrifter i Erik Pontoppidans bibliotek.

⁵¹ Gigas 1903, bd. 2, s. 238-39.

- 100h Ophavsangivelse: Fornavn(e)
- 245a Titel
- 260c Udgivelsesår
- 300a Fysisk omfang
- 561a Proveniens
- 630a Emneord

Analyse af metadata

De digitale katalogposter har (i felt 630a) emneord fra håndskriftsamlingens systematiske katalog og ikke fra 1795-kataloget. Alle håndskriftsamlingens emner er repræsenteret. Nogle mere solidt end andre. Ærgerligt er det at konstatere, at der trods alt er 69, der mangler emne, og dette burde rettes op. Men det skyldes, at de pågældende håndskrifter oprindeligt ikke har været medtaget i systematisk katalog.

Tabel 1: Oversigt over fordelingen af håndskrifter i den Thottske samling på emner i håndskriftsamlingens systematiske katalog.

Bind nr.	Emne-overskrift	Antal poster
1	Teologi	731
5	Historie	450
6 og 7	Danmarks Topografi og Statsforhold	351
12 og 13	Dansk Personalhistorie	331
4	Litteratur	205
11	Færøerne, Island, Grønland og Norge	181
2	Retsvidenskab / Jura	167
10	Hertugdømmerne	154
9	Danmarks Historie II – efter 1648	126
2	Filosofi	108
8	Danmarks Historie I – før 1648	107
2	Lægevidenskab / Medicin	86
3	Klassisk filologi	78
-	Emnestreng mangler	69
3	Sprogvidenskab	55
2	Eksakte videnskaber. Matematik	46
2	Eksakte videnskaber. Astronomi	40
6	De tre nordiske Riger	40
2	Krigsvæsen	35
2	Økonomi	30

2	Eksakte videnskaber. Kemi	29
2	Naturhistorie	29
5	Geografi	28
2	Statsvidenskaberne	20
2	Skønne kunster. Musik	10
2	Eksakte videnskaber. Fysik	8
2	Søvæsen	7
2	Skønne kunster. Bildende kunst	6
2	Pædagogik	5
2	Bygningsvæsen	5
2	Skønne kunster. Skrivekunst	4
4	Æstetik, retorik, poetik	3
2	Skønne kunster. Gymnastik, fægtekunst, ridekunst	2
I alt		3546

De fem største emner er: teologi, historie, Danmarks topografi og statsforhold, dansk personallhistorie, litteratur.

Som det fremgår af tabellen, ville “eksakte” videnskaber have været oppe i top-ti, hvis man havde samlet matematik, astronomi, kemi og fysik under paraplyen “eksakte videnskaber”, men jeg har i denne sammenhæng holdt dem adskilt. I den første analyse til denne artikel var historie den absolut største kategori. Det skyldtes imidlertid, at historie i forbindelse med retroinddateringen er gjort til overkategori for bind 6 til 13 af det systematiske katalog, uden at historie i det systematiske katalog står som overkategori. I udtrækket har jeg fjernet historie som overkategori for de emner, der ikke havde historie som overkategori.⁵²

I forhold til den kvantitative analyse er der mulighed for at sammenligne resultaterne med, hvordan emnerne fordeler sig i bind 7 af Thott-kataloget. I modsætning til håndskriftsamlingens systematiske katalog er håndskrifterne i bind 7 af Thott-kataloget fordelt på formater.

⁵² De 13 binds systematik fordeler sig på flg. vis: 1: Teologi; 2: Jurisprudents, medicin, Filosofi, etc., Naturvidenskaberne etc.; 3: Lingvistik. Græske og Latinske forfattere; 4: Nyere Litteratur. Islandsk Litteratur. Litteraturhistorie; 5: Geografi. Verdenshistorie. De enkelte Staters Historie; 6: De tre nordiske Riger. Danmarks topografi og Statsforhold I; 7: Danmarks topografi og Statsforhold II. Danmarks Retsvæsen; 8: Danmarks Historie I – før 1648; 9: Danmarks Historie II – efter 1648; 10: Hertugdømmerne; 11: Færøerne, Island, Grønland og Norge; 12: Dansk Personallhistorie I; 13: Dansk Personallhistorie II.

Tabel 2. Oversigt over fordelingen af håndskrifter i den Thottske samling på emner og formater i 1795-kataloget.

In Folio		In Quarto		In Octavo et forma minori	
Ad Theologiam singulasque ejus disciplinas	1 -121	Ad Theologiam et singulas ejusdem disciplinas	1 -473	Ad Theologiam, et singulas ejusdem disciplinas	1 -210
Historia Biblica et Ecclesiastica	122 -139	Ad Historiam ecclesiasticam V. et N.T.	474 -554	Ad Historiam Biblicam et Ecclesiasticam	211 -223
Liturgica	140 -155		-		-
Ad Jus Canonicum	156 -162	Ad Jus Canonicum et ecclesiasticum	555 -563		-
Ad Philosophiam Theoreticam	163 -177	Ad Philosophiam et singulas ejusdem disciplinas	564 -637	Ad Philosophiam, Medicinam, Alchymiam, et Disciplinas Mathematicas	224 -298
Ad Physicam et Historiam Naturalem	178 -188	Ad Physicam et Historiam Naturalem	638 -658		-
Ad Artem Medicam	189 -206	Ad disciplinas medicas	659 -709		-
	-	Medicina Danorum	710 -734		-
Ad Alchymiam	207 -213	Ad Alchymiam et Chymiam	735 -776		-
Ad Disciplinas mathematicas	214 -299	Ad Scientias Mathematicas	777 -847		-
Ad Ethicam et Politicam	300 -320	Ad Philosophiam Practicam, Politicam, Oeconomiam	848 -929		-
Ad Oeconomiam	321 -325		-		-
Ad Scientias Juris	326 -380	Ad Scientias Juris	930 -1016	Ad scientias Juris	299 -307
Ad Philologiam et Litteras elegantiores	381 -424	Ad Philologiam et Litteras elegantiores	1017 -1105	Ad Philologiam	308 -337
Ad Historiam universalem	425 -466	Ad Scientias Historicas	1106 -1292	Ad Historiam politicam et litterariam	338 -449

Ad Historiam litterariam	467 -511		-		-
Ad Historiam singularum terrarum orbis regionum specialem antiquam et recentiorum.	512 -688	Ad Historiam singularum terrarum orbis regionum specialem antiquam et recentiorum.	1293 -1385		
Ad Daniae Topographiam, Statisticam, Historiam, Philologiam	689 -921	Ad Daniae Topographiam, Statisticam, Antiquitates, Philologiam.	1386 -1539	Danica, Norvegica, Slesvico-Holsatica	450 -596
	-	Ad Daniae Historiam	1540 -1704		-
Norvegica	922 -951	Ad Norvegiæ Topographiam, Statisticam, Historiam etc.	1705 -1736		-
Islandica	952 -963	Islandica	1737a -1746		-
Monumenta islandica	964 -984	Monumenta islandica historica et fabulosa	1747 -1776		-
Grönlandia et Insulæ Færöenses	985 -990	Grönlandia	1777 -1778		-
Slesvico-Holsatica	991 -1037	Slesvico-Holsatica	1779 -1819		-
Oldenburgica	1038 -1043	Oldenburgica	1820 -1825		-
Varia Litteraria, Biographica et Heraldica Danica	1044 -1157	Varia Litteraria, Heraldica, Genealogica, Biographica Danica	1826 -1976		-
Ad Jus terrarum Danicarum	1158 -1298	Ad Jus terrarum Danicarum	1977 -2044		-
	1209 -1270	Slesvico-Holsatica	2045 -2081		-
	1271 -1298	Leges Norvegico-Islandicae	2082 -2162		-
Ad Topographiam Historiam et Jus Sveciæ	1299 -1343	Svecica	2163 -2210	Svecica	597 -601

I Thott-kataloget optræder den emneinddeling, som fremgår af tabel 2. Nogle underinddelinger har ikke fået deres egen overskrift, men er ikke desto mindre markeret med tre asterisker. F.eks. er håndskrifter om arkitektur med tre asterisker adskilt fra andre emnegrupper under Ad Disciplinas mathematicas (Thott 267 folio – Thott 272 folio), ligesom krigskunsten (Thott 273 folio – Thott 289 folio).

De fem største emnekategorier i folio er:

Ad Daniae Topographiam, Statisticam, Historiam, Philologiam	232
Ad Historiam singularum terrarum orbis regionum specialem antiqvam et recentiore	176
Ad Jus Terrarum Danicarum	140
Ad theologiam singulasque ejus disciplinas	120
Varia Litteraria, Biographica et Heraldica Danica	113

De fem største emnekategorier i kvart er:

Ad theologiam singulasque ejus disciplinas	472
Ad Historiam universalem	186
Ad Daniae Topographiam, Statisticam, Antiqvitates, Philologiam	164
Ad Historiam singularum terrarum orbis regionum antiqvam et recentiore	153
Varia Litteraria, Biographica et Heraldica Danica	150

De fem største emnekategorier (ud af otte) i oktav er:

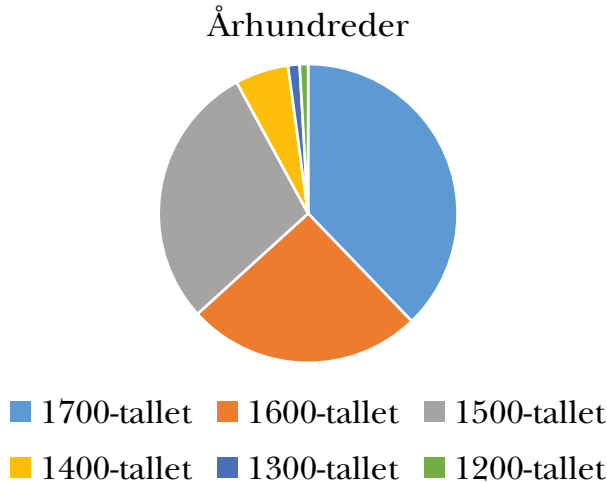
Ad Theologiam et singulas ejusdem disciplinas	209
Danica, Norvegica, Slesvico-Holsatica	146
Ad Historiam politicam et litterariam	111
Ad Philosophiam, Medicinam, Alchymiam, et Disciplinas Mathematicas	74
Ad Philologiam	29

Samlet set er de største emner i den Thottske håndskriftsamling teologi, historie, Danmarks historie, jura og litteratur.

Det kan være svært at indplacere håndskrifter i en emnesystematik, og der kan ske fejl. Som eksempel kan angives håndskriftet Thott 470 oktav, der indeholder en dansk oversættelse af *Historien om Amadis af Frankerige, udsat af Tysk*. Det håndskrift, som hidtil har været oversat,

er blevet bragt frem i en artikel i *Danske Studier* i 2018.⁵³ At håndskriftet ikke har påkaldt sig interesse i litteraturhistorier, kunne som en hypotese bl.a. skyldes, at det i kataloget over Thotts håndskrifter stod under dansk historie (“Danica, Norvegica, Slesvico-Holsatica”) og ikke under “Philologia et litterae elegantiores.” Dog skulle man tro, at brugere af Det Kgl. Bibliotek kunne have fundet det i det systematiske katalog. I det systematiske katalog har det imidlertid stået under emnet “Litteratur. Uden for Norden. Romaner, fortællinger. På tysk” (fordi bogen er oversat til dansk fra en tysk oversættelse). Efter udgivelsen af Richters og Glasers artikel er emnekategorien “Uden for Norden. Romaner, fortællinger. På spansk” blevet tilføjet til posten. Fordelen ved den digitale katalogisering er, at håndskriftet ikke skal placeres under én emnekategori, men at man kan tildele så mange emner, som det er nyttigt.

Vi kender Thott som opstillingssignatur for nogle af de mest sjældne håndskrifter fra den europæiske middelalder. Men undersøger man, hvilke århundreder håndskrifterne kommer fra, så er langt størstedelen samtidige med Otto Thott selv, altså fra 1700-tallet. Der er et håndskrift fra 800-tallet, fem fra 900-tallet, tre fra 1000-tallet og ni fra 1100-tallet. Derudover fordeler håndskrifterne sig på århundreder

⁵³ Anna Katharina Richter og Jürg Glaser: A Neglected Manuscript. A Danish Version of “Amadís de Gaula”. *Danske Studier*, 2018, s. 30–38. At håndskriftet har været oversat kan skyldes, at litteraturhistorien på den ene side hovedsageligt bygger på trykte bøger, og at litteraturhistorien på den anden side ikke har interesseret sig meget for oversættelser.

som vist i diagrammet. MARC-formatet er som nævnt lavet til trykte bøger og ikke til håndskrifter. Der er et felt (felt 260) til indtastning af udgivelsesår, men der er også et søgefelt (008) til indtastning af udgivelsesår og efterfølgende udgivelsesår. For mange af posternes vedkommende findes der ikke klare oplysninger om udgivelsesår, så mange af posterne indeholder her en stor spændvidde. I mange tilfælde er det senest mulige årstal sat forsigtigt. Således har 1314 poster året 1785 som det seneste "udgivelsesår". Det betyder, at det eneste, man kan vide med sikkerhed om det år, hvor håndskriftet er blevet skrevet, er, at det er kommet ind i Thotts håndskriftsamling før hans død. Det gælder f. eks. *Jesus Navn hundrede Gange i 100 Vers, forklaret af Wilh. Alardo, oversat paa Dansk 1774* (Thott 180 oktav), som dog nok er kommet ind kort efter 1774. For nogle af de håndskrifers vedkommende, som er kommet ind fra andre biblioteker, er deres seneste "udgivelsesår" sat til det år, hvor de blev solgt på auktion – f.eks. ved Temlers auktion eller ved Langebeks auktion.

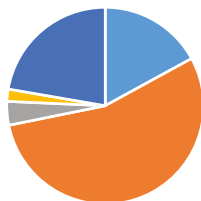
Tidspunktet for udfærdigelsestidspunktet fremgår tydeligere for nogle andre håndskrifter, f.eks. autografe håndskrifter med dedikation eller daterede ledsagebreve, som f.eks. Thott 870 kvart som indeholder "Plutarchs Afhandling om at høre, oversat af Hans Jørgen Gottschalk med Dedikation til Grev Thott 1770." Nogle af de seneste direkte daterede håndskrift, der er kommet ind, er to taler af Christen Friis Rottbøll fra hhv. 1776 og 1777 (Thott 1701 kvart).

Ser vi på de lande, som håndskrifterne stammer fra (idet man samtidig husker på, at de orientalske håndskrifter ikke er inkluderet i kataloget), så stammer de fra 15 forskellige europæiske lande og områder,⁵⁴ men for mange af landenes vedkommende er der tale om ganske få håndskrifter. Der er dermed nogle få lande, der træder tydeligt frem. Det er Sverige og Frankrig med hhv. 2 og 4 %. Derudover er det Tyskland med 16 % og Danmark med 52 %. Det næststørste land er desværre xx, dvs. at det i 21 % af posterne ikke er blevet inddateret, hvilket land håndskriftet kommer fra. Dette kunne forbedres i katalogiseringen, men vil i mange tilfælde bygge på hypoteser (som dog så med tiden kunne falsificeres).

Ud af de 3546 katalogposter er der skrevet tydelige provenienser forud for Otto Thotts bibliotek ind i 586 poster, hvilket svarer til 17 % af posterne. De fleste af disse provenienser var allerede skrevet til i

⁵⁴ Østrig, Belgien, Tyskland, Danmark, Spanien, Færøerne, Frankrig, Storbritannien, Grønland, Island, Italien, Holland, Norge, Portugal, Sverige.

Lande

■ de ■ dk ■ fr ■ se ■ xx

Nyerups katalog, men nogle få stammer fra senere tiders forskning og undersøgelser. Nogle af disse provenienser er provenienser fra håndskriftets samtid, som ikke er forbundet med nogen kæde af provenienser frem til Thotts egen tid.

Af Nyerups katalog (og af katalog-posterne) fremgår en række provenienser fra det bibliotek, hvori håndskriftet befandt sig umiddelbart før det kom til Thotts bibliotek. Der synes at være 445 af disse provenienser i Nyerups katalog. Nyerup nævner særligt de 15 følgende samlere:

Nicolas-Joseph Foucault (1643-1721)	6
Christian Danneskiold-Samsøe (1702-1728)	12
Søren Lintrup (1669-1731)	3
Andreas Hojer (1690-1739)	37
Johann Peter von Ludewig (1668-1743)	35
Friedrich Adolph Reinboth (1682-1749)	7
Peder Hersleb (1689-1757)	8
Laurids Lauridsen de Thurah (1706-1759)	8
Michael Richey (1678-1761)	18
Wilhelm August von Osten (1687-1764)	72
Erik Pontoppidan (1698-1764)	46
Jacob Langebek (1710-1775)	41
Terkel Klevenfeld (1710-1777)	19
J. L. Stubenrauch (d. 1777)	4
Christian Friedrich Temler (1717-1780)	73

Nyerup har brugt disse kataloger under udarbejdelsen af 1795-kataloget og henviser til dem som en art hypertext. Som vi har set tidligere, viser arbejdet med håndskrifternes provenienser, at nogle

af håndskrifterne var bedre katalogiseret i de biblioteker, hvor Otto Thott købte dem, end i kataloget fra 1795. Vi så det med de seks bind optegnelser fra Erik Pontoppidans bibliotek. Det samme gælder de 59 bind af stambøger fra Temlers samling (Thott 391-449 oktav), for hvilke der i kataloget blot henvises til siderne 365-368 i kataloget over Temlers bibliotek. Det gælder også enkeltbind, der indeholder flere tekster. Således dækker den kortfattede indførsel i Thotts katalog "Statuta varia Flensburgensia" (Thott 2056 kvart) en 24-linjers indførsel i kataloget over Andreas Højers bibliotek, der blev solgt i 1739.⁵⁵ Alle de 23 enkelttitler ville selvfølgelig hjælpe brugeren meget mere end den enkle paraply-titel: "Statuta varia Flensburgensia". Man kunne derfor her med fordel tilføje indførslen fra auktionskataloget over Andreas Højers bibliotek i katalogposten.

Samtidige håndskrifter i den Thottske håndskriftsamling

Den kvantitative analyse har vist, at den største del af håndskrifterne i den Thottske håndskriftsamling er håndskrifter på dansk og tysk fra Thotts eget århundrede. Emnemæssigt fordeler de sig på en række områder, men teologi er et af de store emner. Et eksempel på samtidige teologiske håndskrifter i den Thottske samling kunne være de 23 bind teologiske forelæsninger afholdt i 1758-1761 af en vis Anders Tüchsen (1745-1796) i Thott 152-173 kvart. Andre eksempler kunne være Frederik Christian von Havens håndskrifter.⁵⁶

Når Thott købte bøger, fik han somme tider afskrevet manglende sider. På auktionen over Jakob Möhlmans (1685-1761) bibliotek i 1770 bad Otto Thott gennem Jacob Langebek kommissionæren Nils Reinhold Brocman (1731-1770) om at købe eksemplaret af den første trykte oversættelse af Det nye testamente på svensk, trykt i 1526, og eftersom det var mangelfuldt, bad han Brocman om at få den manglende tekst afskrevet i hånden fra et andet eksemplar af udgaven.⁵⁷ I dag er der to eksemplarer på Det Kgl. Bibliotek, og i det ene eksemplar er det første

⁵⁵ *Bibliotheca Højeriana sive Catalogus librorum, quos reliquit ... Andreas Højer...*, 1740, Libri Manuscripti (selvstændig paginering), s. 29, Nr. 46.

⁵⁶ Frederik Christian von Haven: *Min Sundheds Forliis, Frederik Christian von Havens Rejsejournal fra Den Arabiske Rejse 1760-1763*, udg. af Anne Haslund Hansen og Stig T. Rasmussen, 2005, s. 29.

⁵⁷ Jacob Langebek: *Breve fra Jacob Langebek*, udg. af Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog ved Holger Fr. Rørdam, 1895, s. 482.

blad kopieret i hånden (1, 112 fol. S-30), og det må være eksemplaret, som blev doneret fra Thotts bibliotek.⁵⁸

I den Thottske håndskriftsamling findes også afskrifter af hele trykte bøger som f.eks. håndskriftet *Sjælens Opmuntring til Gud, ved aandrige daglige og ugentlige Morgen- Middag- Og Aften-bønner* i Thott 177 oktav, der er en afskrift af første del af bogen *De Udvaldes Uforgængelig Krone i Himmelen* (1710), som igen er en genudgivelse af bønner fra Sophie [Anders Datter] Bildes *En ny Bønne-Bog, med nogle faa Psalmer aff adskillige Bøger uddraget*, udgivet i 1678.⁵⁹

Thott fik skrevet håndskrifter som f.eks. den samling af Rostgaards danske vers, som han fik skrevet smukt af en kopist. Christina Holst Færch har i 2019 vist, hvordan der i Thott 1528^c kvart ligger kvitteringer på afskrifter fra en unavngiven kopist.⁶⁰ Og Thott købte afskrifter på auktioner som f.eks. Thott 1276 folio, der indeholder en afskrift af en norsk lov, foretaget af Langebek i 1769 og købt af Thott på auktionen over Langebeks bibliotek i 1775.

Søger man på ordet afskrift som note i Thott-samlingens poster, får man 119 resultater. Det kan f.eks. være Hans Egedes *Continuation af Journal-Relationen angaaende den grønlandske Mission 1722-23 og 1723-1724*, hvis original i dag findes i Rigsarkivet, og hvoraf Thott havde to afskrifter i sin håndskriftsamling, Thott 1571 kvart og Thott 1572 kvart.

Thott fik også afskrevet håndskrifter, der tilhørte kongen. Skillelinjerne mellem offentlige arkiver og private arkiver kunne være uklare i 1700-tallet. Nogle af manuskripterne i Thotts samling synes at have været arkivmateriale, der hørte til kongens samling eller gehejmearkivet. Harald Ilsøe har med en række eksempler argumenteret overbevisende for, at Thott har lånt noget af materialet for at få det afskrevet uden at have leveret det tilbage.⁶¹

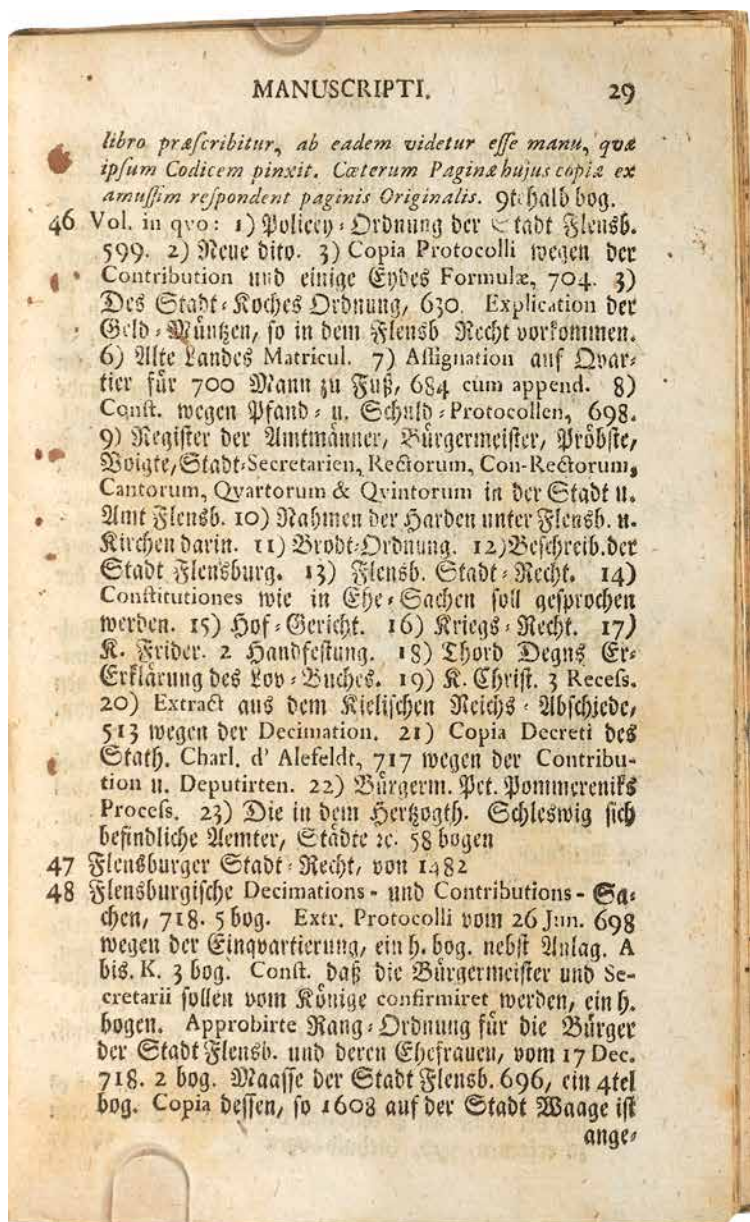
Et særligt tilfælde er et håndskrift af Thomas Bircherod om Trajan. Denne tekst findes i Thott 1310 kvart i et autograf håndskrift dediceret til den senere Frederik 4. som kronprins i 1694 men også i to afskrifter med opstillingen Thott 1311 kvart og Thott 1312 kvart, hvoraf der i Thott 1311 kvart er en note om, at det er afskrevet 1756 efter originalen. Thott må have lånt håndskriftet fra Det Kgl. Bibliotek eller fra

⁵⁸ *Catalogi bibliothecae Thottianae tomus VII*, 1795, nr. 176.

⁵⁹ Tak til Julio Torres, som bad om oplysninger om dette håndskrift.

⁶⁰ Christina Holst Færch: *Smædeskrifter, sladder og erotiske vers i 1700-tallet, Hans Nordrups forfatterskab – med et udvalg af hans digte*, 2019, s. 314–16.

⁶¹ Ilsøe 1999, s. 492.

Ill. 3: Side 29 fra håndskriftdelen af kataloget over Andreas Højers bibliotek, der blev solgt i 1739. Nr. 46, hvis beskrivelse fylder 24 linjer, blev ved auktionen købt af Otto Thott for 3 Rigsdaler og 2 Skilling. I kataloget over Thotts håndskriftsamling beskrives dette håndskrift under signaturen Thott 2056 kvart blot med tre ord som "Statuta varia Flensburgensia".

kongen for at få det kopieret og har derefter beholdt både originalen og afskriften.⁶² At Otto Thott fik kopieret manuskripter, der blev givet til kongen, fremgår også tydeligt af en note på Thott 1397 kvart om, at det er en tro kopi af den original, der blev foræret kongen: “Denne Copie er gandske ligelydende med Originalen som i Anno 1745 blev tilbudt den Høyst salige Konge.”

Thott var ikke altid nødt til at kopiere håndskrifterne, for somme tider er håndskrifter stilet til kongen havnet i Thotts samling uden ledsagende afskrifter. Det gælder f.eks. Thott 948-949 folio, det pragtfulde manuskript skrevet af Hans Lilienskiold (ca. 1650-1703): *Speculum Boreale eller Finmarks Description*. Det er dedikeret til Frederik 4. i 1701, og det blev præsenteret for kongen i 1702, men det er havnet i Thotts bibliotek gennem Gehejmearkivet eller Rentekammerarkivet.

Konklusion

Otto Thotts håndskriftsamling var ikke blot en samling af kulturhistoriske skatte i form af dyrebare håndskrifter fra middelalder og renæssance, men også en dokumentation af mange forskellige vidensområder i 1700-tallets Danmark. Christina Holst Færch har i sin bog om Hans Nordrups forfatterskab fremført om håndskrifterne med danske vers i den Thottske samling, at “[s]elv når indbinding, papir osv. var af mindre god kvalitet, var håndskrifter værdifulde prestigeobjekter” for Thotts vedkommende. For så vidt som ordet *prestige* er afledt af det latinske ord for blændværk, synes det ikke at være dækkende. Samlingerne som helhed tjente måske nok til at aftvinge respekt for grevens indsats for lærdommen, men de enkelte genstande var indsamlet af interesse for viden om flest muligt områder – og et konstant ønske om indsamling til dokumentation.

Hvis vi træder ud af den Thottske håndskriftsamling, kan vi – ud over i breve, manuskripter og dedikationer i den Thottske håndskriftsamling – se vidnesbyrd om hans indsamling i nogle af de få bevarede breve til Thott i Rigsarkivet, særligt i Gavnø Godsarkiv. Her ligger bl.a. et brev fra Christian 7.s ungdom. I brevet skriver den senere kong Christian 7. på fransk, at Thott har bedt ham en prøve på hans håndskrift, og at han er glad for at efterkomme ønsket. Brevet er blot et følgebrev til en ansøgning, men den unge prins refererer til en samtale, hvor Thott har bedt om en prøve på hans håndskrift til sin

⁶² Ilsøe 1999, s. 614.

håndskriftsamling. Brevet blev ikke en del af Thotts håndskriftsamling, men det blev bevaret som en del af hans officielle papirer, der blev bevaret i Gavnø Godsarkiv. Det peger ligesom andre breve i den Thottske håndskriftsamling på Otto Thotts ustoppelige indsamling, som denne artikels helikoptertur over samlingen forhåbentlig også har givet et indtryk af. Selv om der ikke er bevaret et samlet arkiv vedrørende Otto Thotts samlingsopbygning, kan en analyse af katalogposterne i håndskriftsamlingen bidrage til en karakteristik af Otto Thott som samler. Den samme analyse ville sagtens have kunnet udføres i de analoge katalogers tidsalder, men den har unægtelig været gjort nemmere af, at det var muligt at lave et udtræk af MARC-posterne for den Thottske håndskriftsamling. Analysen viser kvantitativt, at Otto Thotts samling var en universel samling uden særlige præferencer.

Som vi har set, er Rasmus Nyerups katalogposter fra 1795 stadig i 2019 grundlag for bibliotekets digitale katalogposter. Således har Nyerups imponerende men dog relativt summariske katalogisering efter Thotts død i 1785 til i dag været afgørende for adgangen til Thotts samling. Efter at den digitale adgang til samlingerne er blevet den primære, er Nyerups katalogposter i højere grad blevet afgørende for adgangen i dag, end de var i store dele af det 20. århundrede, hvor forskerne havde for vane at benytte de forskellige trykte kataloger. Jeg håber i artiklen at have vist, at det er ønskværdigt at få oplysninger fra de forskellige trykte kataloger over håndskriftsamlingen ind i det digitale bibliotekssystem. En sådan overførsel vil hænge sammen med den bevægelse fra katalog til discovery-system, som overgangen til det bibliotekssystem, som Det Kgl. Bibliotek tog i brug i november 2019, er et udtryk for. Idealet ville måske være at katalogisere håndskrifterne i et XML-format udviklet til håndskrifter og her på den ene side at katalogisere med håndskrifterne ved siden af sig og på den anden side at lade de forskellige lag af historiske data forblive synlige i katalogposten. Men et realistisk mål i stedet for det utopiske ideal ville være at overføre eksisterende metadata fra trykte registranter til de allerede eksisterende katalogposter. Disse katalogposter indgår jo i stadig stigende grad i forskellige fælleskataloger over håndskrifter.

Denne artikels gennemgang af katalogposterne handler ikke kun om en intern optimeringsproces i Det Kgl. Biblioteks forvaltning af samlingerne. En katalogpost fungerer som forbindelsesled mellem et håndskrift på en bestemt placering i bibliotekets samling og verden udenfor, i særdeleshed forskningsverdenen. Katalogisering af håndskrifter handler derfor også om den viden, som bliver stillet til

rådighed for videnskaben. Selv om den Thottske samling absolut ikke er ukendt land, er der mange områder i samlingen, der ville kunne kortlægges bedre, hvorved der formentlig vil kunne opstå ny erkendelse. Beskrivelse af håndskrifter er også en disciplin, der har udviklet sig historisk,⁶³ og i dag ville man lægge højere vægter på håndskrifternes materialitet, end Nyerup gjorde.

Håndskrifterne fra den Thottske håndskriftsamling vil imidlertid også kunne kaste ny viden af sig, allerede som de foreligger katalogiseret nu. Håndskrifterne fra Thotts egen samtid – f.eks. de mange forelæsningsnoter (men også afskrifterne af trykte bøger) – vil kunne give viden om håndskrifterens betydning (i modsætning til trykte bøger) i 1700-tallets vidensproduktion og –cirkulation. Udvalget af samtidige forfattere vil kunne belyse den betydning, som forfatterens originalmanuskript gradvist har fået i dansk kulturhistorie. De mange oversættelser vil sammen med oversættelser i andre samlinger (som f.eks. i Karen Brahes Bibliotek) kunne benyttes til at skrive oversættelsens historie i Danmark.

Som allerede nævnt vil der kunne udgives kilder til Otto Thotts liv og hans samlings historie ved udgivelse af mindre håndskrifter i den Thottske håndskriftsamling, i Det Kgl. Biblioteks samlinger af håndskrifter, i Rigsarkivet, i Nasjonalbiblioteket i Oslo og i andre samlinger, og jeg håber at kunne gå videre ad den vej.

Anskuer man Otto Thotts bibliotek som et punkt i netværket af danske privatbiblioteker, burde det gennem en systematisk sammenkobling af data fra samtlige danske (og udenlandske) kataloger over bogauktioner være muligt at opnå kendskab til et større antal bøger og håndskrifterns proveniens fra tiden, før de indgik i det Thottske bibliotek. Det forudsætter, at man ikke opfatter digitalisering som blot affotografering, men som en måde at få adgang til de store mængder af data, der møjsommeligt er tilvejebragt for at blive trykt med løse typer på papir i katalogerne over bogauktioner. Disse data vil kunne trækkes ud og benyttes i stil med den måde, hvorpå Rasmus Nyerup benyttede data fra auktionskataloger som hypertextuelle referencer i udarbejdelsen af det bind syv af kataloget over det Thottske bibliotek, som har været udgangspunktet for denne artikel.

⁶³ Armando Petrucci: *La descrizione del manoscritto. Storia, problemi, modelli*. Roma: Carocci, 2001 (2. udg.).

Je me rappelle, Monsieur que vous m'avez demandé à mon
 dernier examen un échantillon de mon écriture. Je vou-
 drois qu'elle méritât mieux votre attention, et qu'elle fût
 plus digne d'avoir place dans vos archives. Cependant je me
 fais un vrai plaisir de vous satisfaire sur ce point, comme
 sur tout autre. La requête cy jointe m'en fournit une
 occasion: elle est du Sieur Rothe candidat, qui postule une
 cure. C'est un bon prédicateur, qui a bien fait ses études, et
 j'apprends que ses mœurs sont irréprochables; en sorte qu'il
 sera un digne et utile pasteur. Je me flatte que vous vou-
 drez bien en faveur de son mérite et de ma recommanda-
 tion déterminer le Roi à le préférer. Vous obligerez celui
 qui est de tout son cœur, votre très affectueux et bien
 bon ami Christian Thott

Christiansbourg
 ce 12 de Nov. 1764.

Ill. 4: Brev fra prins Christian (senere Christian 7.) til Otto Thott, hvori prinsen skæmtsomt på fransk skriver følgende: "Jeg husker, kære herre, at De (...) bad mig om en prøve på min skrift. Jeg ville ønske at den i højere grad fortjente Deres opmærksomhed, og at den var mere værdig til at få en plads i Deres arkiver. Ikke desto mindre er det mig en glæde at tilfredsstille Dem på dette punkt, som på ethvert andet. Den her vedlagte ansøgning giver mig en anledning: den kommer fra Hr. kandiad Rothe som ansøger om et præsteembede (...)." (Rigsarkivet, Gavnø Gods, Papirer fra Grev Otto Thotts embedstid, min oversættelse).

SUMMARY

ANDERS TOFTGAARD: *Mapping a collection. What the catalogue records can tell us about Otto Thott's manuscript collection and about manuscript cataloguing.*

This article deals with the manuscript collection of Count Otto Thott (1703-1785) and with manuscript cataloguing. Otto Thott was the single greatest private book collector in the history of Denmark and of inestimable importance for the Royal Danish Library, since he bequeathed his collection of manuscripts (4154 catalogue numbers) and books printed before 1531 (6059 catalogue numbers) to the Royal Library. In the manuscript collection, the inclusion of his collection marks the division between the Old Royal Collection (GKS) and the New Royal Collection (NKS). Many of the treasures in the rare books collection come from his library, and his definition of paleotypes (books printed before 1531) has (in the 20th c.) determined the definition of the collection of post-incunabula.

Otto Thott did not write owners' marks or notes in his books and he left very little archival material concerning the ways in which he created his library. Regrettably, the literary correspondence mentioned in his will has not survived.

The article analyses a data set consisting of all catalogue records (in MARC format) concerning manuscripts from Otto Thott's manuscript collection. These catalogue records in the library system derive from the catalogue made by Rasmus Nyerup (excluding oriental manuscripts) and published in 1795. When, towards the end of the 19th century, the alphabetical and the systematical catalogues of the collection of western manuscripts were produced, the entries in Nyerup's catalogue were copied by hand without being revised. After the IT revolution, when the catalogue records of the systematical catalogue were transferred to a digital database of records, these records were copied once again without revision. It is shown what kind of errors from the catalogue of 1795 were still present in the on line catalogue in 2019.

The quantitative analysis shows that the bulk of the manuscripts in Thott's manuscript collection are manuscripts in Danish and German from Thott's own century. The subject headings with most entries are Theology, History, History of Denmark, Danish Biography and Literature. As to provenances there is information concerning the manuscript's provenance before the inclusion in Otto Thott's library in 17 % of the catalogue records.

The analysis shows that Otto Thott's manuscript collection was a universal collection with no specific preferences. The conclusion argues that it is necessary to get information from the various printed catalogs of the manuscript collection into the digital library system and that parts of Thott's manuscript collection deserve revisiting and recataloguing. The Royal Danish Library's manuscript collection might explore alternatives to the MARC-format for manuscript cataloguing. In a wider context, it is argued that Otto Thott's library should be considered a knot in a network, and that data from the many book auction catalogues should be extracted and used for mapping the destinies of specific books and manuscripts.